

УДК [658.5:69]:[005.2:338.3](045)

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК БАЗИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Кушнірук А.О.

Київський національний університет будівництва і архітектури

Представлена історія розвитку поняття економічної безпеки будівельного підприємства. Встановлений зв'язок між поняттями економічна безпека та економічна ефективність. Запропоновано визначення поняття економічної безпеки будівельного підприємства з урахуванням економічної ефективності. Визначені показники економічної ефективності будівельного підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, економічна ефективність, будівельне підприємство, продуктивність, виробіток, трудомісткість.

History of the development of construction company economic security concept was presented. The link between concepts of economic security and economic performance has been found. A concept of economic security of a construction company with due regard to its economic performance has been proposed. Economic performance indicators of a construction company have been established.

Key words: economic security, economic efficiency, building enterprise, productivity, output, labor input.

Актуальність проблеми. Будівельній галузі як інтегруючій в економіці держави належить провідна роль при формуванні та забезпеченні стабільності розвитку країни в цілому при визначені відповідних загроз. У будівельній галузі саме підприємство є основою на якій ґрунтуються безпека та стабільність галузі загалом. За сучасним трактуванням економічна безпека будівельного підприємства повинна базуватися на ефективності діяльності кожного будівельного підприємства. Взаємовідношення та взаємозв'язки між економічною ефективністю та економічною безпекою визначають проблемну ситуацію, актуальність даного дослідження та потребують ретельного дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питанням економічної безпеки держави увага українських науковців починає глибино приділятися з моменту проголошення Незалежності України, при цьому економічній

безпеці будівельних підприємств лише в останні три-п'ять років. Роботи таких науковців-економістів як Богдан Н.М., Чорна М.В., Пірятінська І.В., Федосова О.В., Молодід О.О., Качан О.М., Мігус І.П., Чернетко С.А. та ін. присвячені дослідженню питань саме економічної безпеки будівельних підприємств. У цих роботах автори пропонують свої підходи до трактування поняття економічної безпеки. Проте жодне з цих понять не дає можливості прослідкувати зв'язок між економічною безпекою будівельного підприємства та його економічною ефективністю відповідно до сучасних вимог. Всі підходи, які пропонують ці автори мають свої позитиви та певні недоліки. Тому їх аналізу з визначенням можливостей подальшого розвитку й присвячена дана стаття.

Мета роботи полягає у визначенні впливу ефективності діяльності будівельного підприємства з випуску кінцевої будівельної продукції на його економічну безпеку, аналізу відповідних взаємозв'язків.

Викладення основного матеріалу дослідження. Поняття ефективності являється одним із базових в економічній науці. Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між «одержаними результатами і витратами ресурсів на їх досягнення, які можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо спожиті ресурси)» [8]. Якщо при цьому врахувати, що результати виробництва (кінцева будівельна продукція) відрізняється не лише за типами будівель та споруд, але й можуть бути визначені в різних вимірах (вартісному або натуральному), то з'являється необхідність в ідентифікації одиниць виміру для зіставлення результатів, які дозволяють оцінити та планувати будівельну діяльність підприємств у подальшому.

Для суспільного життя ефективність завжди визначає доцільність дій в економічній системі господарюючого суб'єкта (підприємства). Розрізняють ефективність у наступних п'яти напрямках [7]: суспільну; виробничу; соціальну; технічну; економічну. Ці напрямки ефективності підприємства тісно пов'язані між собою, взаємозалежні і саме вони визначають ефективність економічної системи в цілому. Технічна ефективність визначає результативність дій, спрямованих на вдоско-

налення техніки і технології, соціальна — на поліпшення умов праці, психологічного клімату в трудовому колективі тощо, економічна — на підвищення прибутковості всієї господарської діяльності, суспільна — на подолання нерівності в розподілі доходів і підтримання соціальної справедливості, виробнича — на мінімізацію витрат і максимізацію прибутку [7].

Економічна ефективність - це таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за яким встановлюють показники ефективності виробництва. При цьому можливі слідуочі варіанти визначення вказаного співвідношення:

- 1) вартісна форма ресурсів і результатів виражені у вартільному вимірі;
- 2) вартісно-натуральна форма: ресурси подаються у вартільному вимірі, а результати - у натуральному вираженні; або ресурси - у натуральному вимірі, а результати - у вартільному вираженні.

За очікуваними результатами обираються одиниці виміру для визначення економічної ефективності діяльності будівельного підприємства. Виникає необхідність упорядкування категорійного апарату, зв'язку та підпорядкування в ланцюжку «економічний ефект – економічна ефективність». Воно передбачає проведення оцінки узагальнюючого показника, що ґрунтуються на використанні комбінації взаємопов'язаних показників у натуральному та вартільному вимірах, за допомогою яких моделюють кінцеві результати функціонування підприємства та визначаються форми вияву в об'єктивних економічних законах у матеріальному виробництві, з урахуванням особливостей будівельної галузі та впливу різних можливих чинників на процес будівельного виробництва. Така оцінка вимагає об'єктивності відображення рівня ефективності будівельного виробництва, тому відсутні спільні одиниці виміру для показників і економіки держави в цілому, і окремих її галузей, і підприємств за видами продукції. Таке положення вимагає обов'язкового врахування специфіку виробництва. Цю специфіку потрібно враховувати при вимірі ефекту різних за характером й економічною природою ресурсів використання. Якщо у економічній науці ефект фіксує рівень досягнення результату, то ефективність – зіставляє величину ефекту з витратами на його досягнення. Отже її можна трактувати, у певній мірі,

за цих умов, як ціну результату, що має бути отриманий [10]. При оцінці рівня ефекту (ефективності) виконуються порівняння фактичних (планових) показників з нормативними (еталонними, стандартними) значеннями. Ефективність діяльності підприємства аналізується за встановленими значеннями показників прибутку, норми прибутку, рентабельності; за показниками використання трудових ресурсів (*продуктивність праці*), основних виробничих фондів (фондовіддача, фондомісткість) та матеріальних ресурсів (матеріаломісткість, матеріаловіддача) та ін. Вказані показники ефективності діяльності будівельного підприємства розраховуються на основі фінансової звітності підприємства, а саме: річного бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух капіталу, звіту про рух коштів та ін. Визначення кінцевого результату роботи підприємства передбачає отримання інформації про нарощування власного капіталу за звітний період.

Продуктивність праці у будівельному виробництві означає ефективність будівельного виробництва. Продуктивність праці залежить від показників виробітку і трудомісткості. Виробіток (прямий показник) вимірюється кількістю одиниць продукції, виробленої в одиницю часу; трудомісткість (обернений показник) визначає витрати часу на виробництво цієї одиниці продукції. При оцінці продуктивності виробництва будівельних робіт використовуються показники в натуральному вимірі, тобто дають характеристику використання лише окремого ресурсу при цьому не враховуються додаткові грошові затрати, які забезпечили одержання цієї продуктивності, при виконанні певного виду будівельних робіт. Проте для подальшого порівняння затрат та результати виробництва, обсяг виробленої кінцевої продукції доцільно подавати у вартісній формі.

Такий підхід забезпечує об'єктивність оцінки різних будівельних підприємств при подальшому порівнянні понесених затрат. З викладено вище можна стверджувати, що економічна безпека будівельного підприємства, яка забезпечується й гарантується економічною ефективністю функціонування будівельного підприємства трактується як можливість уникнення загроз функціонування будівельного підприємства завдяки взаємоузгодженню комбінацій взаємозалежних

показників ефективності при визначенні доцільності використання наявного ресурсу на підприємстві.

Ефективне функціонування виробництва дозволяє забезпечити його економічну безпеку. Підвищення економічної ефективності діяльності підприємства є обов'язковою і визначальною умовою кількісного і якісного зростання обсягів його виробництва. Це підвищення відбувається за рахунок зростанням таких показника продуктивність праці та зниження показника трудомісткості.

За ДБН А.3.1-5-96 [9] передбачається, що «організація будівельного виробництва повинна забезпечувати цілеспрямованість організаційних, технічних і технологічних рішень і заходів на виконання зобов'язань по контрактах на будівництво об'єктів (введення їх в дію з необхідною якістю і в обумовлені терміни) при дотриманні виробничо-господарських, економічних та інших інтересів учасників будівництва» [9], тобто кожне будівельне підприємство повинно мати забезпечення техніко-економічного обґрунтування рівня його економічної ефективності.

Аналіз та визначення показників фінансового стану підприємства за фінансовою звітністю підприємства обґруntовує та забезпечує взаємоузгодженість комбінацій взаємопов'язаних показників ефективності виробничої діяльності будівельного підприємства. Фінансовий стан будівельного підприємства є комплексним поняттям, яке фіксує результат взаємодії фінансових відносин організації. При визначенні показників фінансового стану будівельного підприємства, потрібно зважати, що результати його функціонування аналізують за показниками, що характеризують особливості його діяльності. Проте, набір цих показників залежить безпосередньо від означеної мети аналізу. Аналіз виконується за узагальнюючими показниками, що відображають діяльність окремих напрямів підприємства або його структурних підрозділів.

При такому підході, планування, яке потребує розробку завдань підприємства на перспективний і поточний періоди, передбачає співставлення вигод від використання різноманітних ресурсів з можливостями їх зміни в майбутньому за результатами динаміки їх розвитку та застосування. Тому, мета, що стоїть перед будівельним підприємством, досягається за результатами аналізу ланцюга вказаних показників, резуль-

тати якого забезпечують прийняття конкретного рішення управлінської поведінки для керівництва підприємства.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок.

1. Встановлений зв'язок між економічною безпекою та економічною ефективністю діяльності будівельного підприємства забезпечує вирішення актуальної наукової проблеми взаємозв'язку та взаємозалежності цих понять;
2. Запропоновано сучасне трактування поняття економічної безпеки будівельного підприємства з урахуванням специфіки діяльності будівельного підприємства з оцінкою його економічної ефективності;
3. Встановлений перелік показників, які дозволяють провести оцінку економічної ефективності діяльності будівельного підприємства;
4. Упорядковано категорійний апарат, зв'язок та підпорядкування у ланцюжку «економічний ефект – економічна ефективність».
5. Подальші дослідження потребують визначення показників, які б встановили та зафіксували саме взаємовідносини та зв'язки у ланцюжку «економічна ефективність – економічна безпека – фінансовий стан будівельного підприємства».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чорна М. В. Концептуальна модель економічної безпеки будівельного підприємства [Електронний ресурс] / М. В. Чорна, І. В. Пірятінська // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>
2. Богдан Н.М. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств будівельного комплексу в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем [Електронний ресурс] / Н.М. Богдан // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
3. Федосова О.В. Технологічні принципи визначення економічної безпеки будівельного підприємства / О.В. Федосова, О.О. Молодід // Економічний простір. – 2012. – № 64
4. Молодід О.О. Технологічна основа забезпечення економічної безпеки функціонування будівельного підприємства / О.В. Федосова, О.О. Молодід // Вісник Одеської державної академії будівництва і архітектури. – 2011. – № 45. – С. 117–119
5. Качан О.М. Моделювання та прогнозування економічної безпеки будівельного підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Качан // Економіка підприємства: теорія і практика": матеріали IV міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 28 вересня

2012 р. – Київ, 2012. – Режим доступу: http://www.kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th.../Kachan.rtf

6. Мігус І.П., Чернетко С.А. Особливості кадрової безпеки будівельних підприємств [текст] / І. П. Мігус, С. А. Черненко // Економіка і держава. - №10. – 2012. – С. 25-27.
7. Основні показники ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fingal.com.ua/content/view/495/39/>
8. Сайт «Уманського національного університету садівництва». Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=2058>
9. ДБН А.3.1-5-96. Управління, організація і технологія. Організація будівельного виробництва – [Чинний від 03 квітня 1996 наказ № 49]. – К. : Держкоммістобудування України, 1996. – 66 с.
10. Свіщов М.В. Внутрішньовиробниче планування на промислових підприємствах: Навч. посібник / [М.В. Свіщов, А.П. Гречан, та ін.] : за ред проф. М.В. Свіщова. – К.: Арістей, 2005. – 528 с.